

LUNDS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PSYKOLOGI

*Emotioner och upplevda hot i Sverige.
- Vad har du för fördomsprofil?*

Daniel Kipowsky
Max Nilsson

Kandidatuppsats ht 2011

Handledare: Åse Innes-Ker

Cottrell och Neuberg utförde en studie 2005, *Different Emotional Reactions to Different Groups: A Sociofunctional Threat-Based Approach to "Prejudice"*, i USA med syfte att undersöka om det fanns kopplingar mellan känslor och upplevda hot. De undersökte detta ur ett sociofunktionellt perspektiv och förutspådde att olika hotfulla grupper skulle framkalla diverse emotionella reaktioner hos ingruppen. Syftet med denna undersökning är att replikera deras studie för att se om liknande resultat även går att finna i Sverige. Lämpliga in- och utgrupper användes i en enkät på internet med frågor om emotioner och upplevda hot. Resultatet överensstämde med hypotesen som antog att olika grupper skulle väcka olika emotionella reaktioner. Även den andra hypotesen, att olika grupper skulle framkalla olika upplevda hot, kunde fastställas med signifikanta resultat. Det krävs dock mer forskning på området för att kunna klargöra hur vi känner inför andra grupper.

Nyckelord: fördomar, ingrupp, utgrupp, emotioner, hot, sociofunktionellt perspektiv

Fördomar har alltid engagerat forskare runt om i världen. Tanken har varit att om man väl får en klar bild över fenomenet så kan man motarbeta dess negativa effekter. Den traditionella definitionen av fördomar, som negativa attityder gentemot en grupp, är en förenkling. Detta har Cottrell och Neuberg visat i *Different Emotional Reactions to Different Groups: A Sociofunctional Threat-Based Approach to "Prejudice"* (2005) då de såg att den traditionella definitionen faktiskt maskerade en mer komplex bild av fenomenet. Traditionellt sett innebär fördomar en negativ utvärdering av en viss grupp. Den mer komplexa bilden innebär istället att en viss typ av grupp kan generera en viss emotion medan en annan typ av grupp kan generera en helt annan emotion. På samma sätt skapas olika hotprofiler gentemot olika grupper. I deras studie har de sökt svar på vilka emotioner som olika hotbilder framkallar och vilka grupper dessa hotbilder tilldelas. Till exempel kan hot mot fysisk trygghet väcka emotionen rädsla. Vårt syfte med denna studie är att göra en adaptation av deras studie för att se över vilka emotioner, i förhållande till hotbilder, som framkallas av olika grupper i just Sverige.

Emotionerna i sig kan delas in i positiva respektive negativa kluster som sedan upplevs för diverse grupper vid interaktion. Människor favoriserar andra människor som är en del av deras grupp, den så kallade ingruppen. I motsats till ingrupper finns det så kallade utgrupper som kan upplevas som hotfulla. Rädsla kan förekomma av att ens egen gruppidentitet tar skada av grupper utifrån. Hotbilderna framkallar emotioner som leder till beteenden som håller gruppens identitet och resurser intakta. Detta leder till att det mellan grupperna existerar konflikter (Brewer, 2001). För att skydda gruppen och dess identitet, uppkommer olika hot som upplevs gentemot utgrupper. Dessa hotbilder är flera olika och de knyts ofta samman med fördomar som en förenkling. Hotbilderna väcker sedan emotioner och reaktioner. Dock upplevs inte alla utgrupper som hotfulla gentemot ingruppen (Alexander, 1974; Brewer, 2001).

Emotioner gentemot grupper är viktigt att kartlägga för att förenkla arbetet med fördomar. Desto bättre man förstår hur vi känner inför olika grupper desto lättare blir det att arbeta med hur dessa fördomar ska hanteras. Förhoppningarna med studien är att visa på hur komplex bilden av fördomar egentligen är.

Uppsatsen börjar med att ge en kortare beskrivning av vad fördomar innebär. Därefter beskrivs det sociofunktionella perspektivet, som förklarar sociala interaktioner genom människans utveckling. Detta leder in på människans emotioner och dess samverkan med olika hotbilder. Inledningen avslutas med en presentation av hypoteserna. Därefter

förklaras metoden för undersökningen. Uppsatsen avslutas med resultatdelen och diskussionen som följer av den.

Fördomar

Följande stycken om fördomar utgår alla ifrån samma referens (Aronsons, 2008, ss. 303-310). En traditionell definition av fördomar brukar beskrivas som hotfulla eller negativa attityder gentemot en grupp baserat på generaliseringar som kommer från felaktiga källor. Fördomar kan delas in i tre komponenter; kognitiv, emotionell och beteendemässig. Fördomar är kognitivt belastande och väcker emotioner och som senare påverkar vårt beteende.

Fördomar gentemot grupper förändras med tiden. Trots att hatbrott och andra former av fördomsfulla uttryck har minskat med åren gentemot vissa grupper finns den ändå kvar. Exempelvis kallades svarta amerikaner för plundrare när de letade efter mat efter stormen Katrina i USA, samtidigt som vita amerikaner beskrevs som utforskare, trots att även de letade efter mat.

Även om direkt fördomsfullhet inte syns lika ofta så existerar alltså den indirekta. Folk kan säga att de inte har några fördomar gentemot en viss grupp, medan de egentligen betar sig annorlunda gentemot den nämnda gruppen. Detta kan ske utan att man ens lägger märke till det, både hos den som diskriminera eller hos den som blir diskriminerad. Fördomsfullhet märks extra tydligt vid jobbintervjuer när man jämför de ansökande med vem som egentligen fick jobbet.

Eftersom fördomar är länkade till kognition kan vissa situationer som kräver stora kognitiva resurser få oss att bete oss mera fördomsfullt, eftersom spärren inte längre finns kvar. Genom att inte uttrycka fördomar inom oss kan vi se på oss själv i mera positiv dager, detta kräver att vi då inte är kognitivt överbelastade.

Det sociofunktionella perspektivet

Att tillhöra och vara en del av en grupp är den mest fundamentala överlevnadsstrategin som finns bland människor (Brewer, 2001). Människor är av naturen gruppdjur, vilket enligt antropologer delvis beror på de miljömässiga utmaningar människor ständigt ställs inför. På så vis tvingas och drivs människor, mer eller mindre, till att vara beroende av varandra och anpassa sig till de grupper vi tillhör. Detta är enligt Brewer & Caporael (1990) en form av adaptation som krävs för att människor, för sin egen skull, ska kunna uppnå bästa resultat i livet. Genom att vara en del av en grupp uppskattades människan inte bara kunna tillgodose sig de mest grundläggande resurserna så som vänner, mat, vatten och dylikt, utan även att främja möjligheterna till att kunna uppnå och nå framsteg gällande viktiga mål så som statussökande och självförsvar (Cottrell, Neuberg & Li, 2007).

Grupptillhörigheten bidrog även till att man bättre kunde skydda sig mot hotande rovdjur och ökade tillgången till resurser (Campbell, 1982).

Dock får inte glömmas, som nämndes tidigare, att intentionen för skapandet av detta samarbete grundar sig på individnivå och den enskilde individens lycka samt utbyte genom samarbetet (Campbell, 1982). Det finns även faror och risker med att vara en del av en grupp (Alexander, 1974). Den första faran är den enskilde individens strävan efter den egna maximala utdelningen. Denna girighet kan leda till kollektivets fall eller sätta det på spel och på så vis reducera de gemensamma resurserna istället för att gagna dem (Campbell, 1982).

Genom att ständigt vistas med andra individer runt omkring en, lever människor samtidigt i ständig fara. Detta för att det finns individer i gruppen som har förmåga att eventuellt skada någon annan, sprida sjukdomar eller rent av utnyttja och leva på resterande gruppmedlemmars existerande system som byggts upp (Cottrell & Neuberg, 2005). Dock tror Alexander (1974) att undvikandet av utgrupper istället leder till dess syftes raka motsats, vilket innebär att spridningen av sjukdomar och bakterier snarare ökar än minskar inom gruppen samt att det resulterar i en ännu större kraftuttömning och tidsförlust.

En effektiv och stark grupp kännetecknas enligt Cottrell och Neuberg (2005) av att det finns starka normer gällande ömsesidighet, tillit mellan gruppmedlemmar, god kommunikation, auktoritet, god resursfördelning, gemensamma värderingar, välfungerande system för socialisering samt utbildning av medlemmar i gruppen och att det finns en stark känsla för ingruppen bland medlemmarna (Brown, 1991, refererat i Cottrell & Neuberg, 2005).

För att gruppen ska förbli effektiv bör varje enskild gruppmedlem vara uppmärksam på potentiella hot mot ömsesidigt förtroende, sociala processer, myndighetsstruktur, värdesystem med mera inom gruppen. Cottrell och Neuberg (2005) beskriver att potentiella hot beror på att en del medlemmar i gruppen antingen är ovilliga eller inte har förmågan till att kunna återgälda de kollektiva krav som ställs i en grupp, så som nyss beskrivits. Det är på så vis ytterst viktigt för gruppen som helhet att vara aktsamma inför sådana hot då konsekvenserna kan innebära mer skada för den sociala gruppen än vad summan av fördelarna är.

Konflikter som uppstår mellan olika grupper av människor grundar sig oftast på en kamp och tävling gällande resurser och att finna skydd i sin omgivning (Campbell, 1982). För att kunna skapa säkerhet i gruppen, angående den direkta tävlingen om mat och skydd, beskriver Cottrell och Neuberg (2005) att detta görs bäst genom att individuella gruppmedlemmar är mer uppmärksamma på de andra medlemmarnas egenskaper och beteenden som eventuellt

kan karaktäriseras som hot. På så vis blir tillsynen av hur individerna i gruppen bör bete sig väldigt viktig. Vidare kan varje enskild individ inom gruppen vinna fördelar om denne avvisar, undviker eller till och med eliminerar de individer vars beteende skadar gruppen (Brewer & Caporael, 1990).

Cottrell och Neuberg (2005) anser att det finns två olika nivåer som gruppmedlemmar kan hota varandra på. För att en grupp ska vara välfungerande räcker det inte enbart med att ha flera individer närvarande i gruppen, utan det är hur pass effektivt koordinerade och samordnade de är i gruppen som är avgörande för hur väl en grupp fungerar. På så vis anser de att individer inte enbart skall ha fokus på eventuella hot som kan skada den enskilda individen, utan även uppmärksamma de hot som möjligen kan skada hela gruppen.

Genom gruppbildning och identifiering med gruppen skapas nödvändiga förutsättningar för kollektiva åtgärder, där lojalitet är en stark faktor som ligger till grund. Inom ingruppen skapas och byggs det upp ett stort förtroende medlemmarna sinsemellan och på samma gång en försiktighet vid möte med utgrupper (Brewer, 2001).

För att kunna säkra och bibehålla de resurser och ställningar inom ingruppen så är en av de viktigaste aspekterna att det finns ett ömsesidigt förtroende mellan samtliga medlemmar inom gruppen. Detta förtroende skapas och delas mellan gruppmedlemmarna utan att de olika medlemmarnas personligheter spelar någon roll. Det är irrelevant för gruppens syfte, då dess syfte är att motivera medlemmarna till att följa normer och beteenden som gör dem till goda gruppmedlemmar. Samtidigt blir det viktigt för gruppen att ha vissa symboler och beteenden som skiljer dem från utgrupperna, för att förhindra medlemmar från utgruppen att ta del av resurser och för att försäkra sig om att de "sanna" medlemmarna får tillgång till alla fördelar de har rätt till (Brewer, 2001).

Det uppstår en tävling angående resurserna mellan ingruppen och utgruppen där diskriminering i första hand mer handlar om att gagna den egna gruppen, mer än att försöka skada eller trycka ner den andra gruppen. Detta kan sedan leda till mer extrema förhållanden då det kan skapas aggression mot olika utgrupper. Det handlar om hot mot den egna gruppidentiteten och dess överlevnad som man vill bibehålla, därav kan olika utgrupper hota denna och då uppstår det en konflikt mellan grupperna. För att kunna rättfärdiga aggression emot utgrupper, i intresse för att gynna ingruppen, räcker det med utgruppens blotta existens eller att dess värderingar betraktas som ett hot mot ingruppens och den egna sociala identitetens existens (Brewer, 2001).

Emotioner

Emotioner är en produkt av hjärnan, som i sin tur utvecklats av naturligt urval (Nesse, 1990). Emotioner signalerar om vi ska närma oss eller fly från viktiga situationer som vi möter i det dagliga livet. På så sätt är de livsviktiga för vår överlevnad (Ekman & Davidson, 1994). Emotioner får oss att fokusera vår uppmärksamhet mot antingen hot eller möjligheter (Nesse, 1990; Ekman, 1999). Samtidigt hjälper de oss att organisera våra andra pågående psykologiska funktioner så som minne och motivation, så att vi mer effektivt kan reagera till viktiga händelser i våra liv (Cottrell & Neuberg, 2005).

Hos människor väcks ofta emotioner genom att någon annan handlar på ett visst sätt, vilket i sin tur påverkar relationen mellan personerna. Alltså är emotioner någonting som verkligen har att göra med interpersonella relationer och inte bara intrapersonella (Ekman 1994, s. 139).

Emotioner ses som utformade för att hantera möten med andra organismer, samtidigt ska man inte glömma att emotioner kan väckas när man är ensam. Enligt Ekman (1999) är dock den viktigaste funktionen för emotioner att förbereda organismen inför viktiga interpersonella möten. Värderingen inför den aktuella händelsen, som sedan följs av en emotion, är influerad av vårt förflutna. Det förflutna som både står för vad som varit adaptivt för vår art genom historien och vad som varit adaptivt i vårt egna liv.

Cottrell och Neuberg (2005) skriver att det emotionella systemet fungerar väldigt specifikt på ett funktionellt sätt, genom att olika händelser väcker olika emotioner. En uteliggare på gatan kan väcka en känsla av sympati medan ett gäng med unga killar en sen kväll kan väcka en känsla av rädsla. Sympati kan komma ifrån att personen i fråga inte har kontroll över sin dåliga situation, medan rädslan kommer ifrån att man upplever hot mot sin egen säkerhet. Varje emotion sätter igång specifika funktioner, så som fysiologiska, kognitiva och beteendemässiga. Om man ser en uteliggare på gatan får man en känsla av att man vill visa ett altruistiskt beteende som väcks av sympati för personen och därmed försöker man förbättra uteliggarens dåliga situation. I situationen med de unga killarna väcks känslor av rädsla som sätter igång både fysiologiska och psykologiska funktioner för att underlätta för vår flykt från den potentiella faran. Man har alltså hittat kvalitativa skillnader mellan en viss känsla och efterkommen handling (Nesse 1990).

Dessa emotioner kan delas in i två grupper, grundläggande och sociala. Ilska, glädje, avsmak, ledsamhet och rädsla ses som grundläggande emotioner som blivit formade av naturligt urval, just för att serva oss i situationer som har med ren överlevnad att göra.

Grundläggande emotioner är emotioner som alla skiljer sig åt i hur de värderas och vad som får de att väckas. Samtidigt skilje de sig åt på vilka troliga beteende som följer och vilka fysiologiska förändringar som sker. Grundläggande emotioner kännetecknas alltså på olika sätt. Detta står i kontrast till andra perspektiv på grundläggande emotioner som behandlar emotioner som fundamentalt lika och som enbart skiljer sig i intensitet och eller i känsla av välbehag. Grundläggande emotioner utvecklades genom deras adaptiva förmåga att klara av uppgifter som handlar om överlevande (Ekman 1999).

Den andra gruppen av emotioner så som trygghet, respekt, skuld, stolthet, avundsjuka, sympati, sårad och medömkan fungerar mer kognitivt komplext, eftersom de involverar sociala situationer. På samma sätt som de grundläggande känslorna fungerar de för att få individen att klara av viktiga situationer genom adaptation (Trivers, 1971).

Emotioner och hotbilder

De mera grundläggande emotionerna tros inte ha utvecklats för att ta itu med människans sociala samspel. Man har dock sett att evolutionen ofta utnyttjar funktioner som redan finns för andra syften. Människor har länge varit ultrasociala varelser, vilket kan förklara varför individuella överlevnadsstrategier kom att överföras till gruppens överlevnadsstrategier. Eftersom individerna lever i grupper blir gruppens resurser minst lika viktiga att försvara som individens egna resurser. Detta har antagligen skett genom naturligt urval som gjort att beteenden som är relaterade till gruppens situation blivit mer viktiga än att bara sko sig på sina egna resurser. På samma sätt som ilska kommer av att någon stjal ens egna resurser, framkallas då samma känsla när någon stjal gruppens resurser (Öhman, 1993; Rozin, Haidt, & McCauley, 1993).

De andra känslorna som inte räknas till de mera grundläggande har en närmre koppling till sociala situationer. Men precis som de grundläggande känslorna har antagligen det naturliga urvalet utnyttjat dem för att få en bättre gruppsammanhållning och mellangrupsrelation (Lewis, 1993).

Man har sett att den sociala förmågan utvecklades för att hjälpa individer att få uppenbara resurser. Detta innebär att när det är uppenbara resurser på spel så blir individen högst villig att hjälpa sin grupp. Har man två grupper som slåss om samma resurser kommer därför de nämnda psykologiska och fysiologiska funktionerna med känslorna som bihang att vara fullt funktionella. Emotionerna som växer blir då kvalitativt olika beroende hur situationen med utgruppen ser ut (Cottrell & Neuberg, 2005).

Enligt Cottrell och Neuberg (2005) bör ett visst hot väcka en känsla som sedan motiverar individen till ett visst beteende som åtföljs av en sekundär känsla. Nedan följer en redogörelse för de olika upplevda hoten och känslorna .

Ilska väcks hos ingruppen när deras önskade resultat möts av hinder. Ett hinder kan vara när exempelvis en utgrupp hotar ingruppens ekonomiska resurser eller ägodelar. Även hot mot personlig frihet och pålitlighet kan väcka emotionen ilska. Denna ilska kan sen få ingruppens medlemmar att ta till aggressiva beteenden för att komma över hindret. Ilskan åtföljs även av en sekundär emotionell reaktion som varierar beroende på hotet. Exempelvis uppstår känslan av rädsla vid hot mot ingruppens ägodelar eller så kan känslan av avsmak uppstå vid hot mot personlig frihet som en sekundär emotion. När risk för smitta existerar för ingruppen eller det uppstår hot mot deras värderingar kan det väcka en känsla av avsmak vilket motiverar gruppens medlemmar till att minimera smittan och att upprätthålla deras gemensamma värdegrund. De sekundära känslorna som då åtföljs är rädsla, medömkan och ilska vid smittorisker medan hot mot värderingar åtföljs av ilska och rädsla.

När ingruppen hotas av att skadas fysiskt uppstår känslan av rädsla, vilket leder till att medlemmarna försvarar sig själva och sina nära. Den sekundära känslan som åtföljs blir då ilska. Känslan av medömkan uppstår när oförmågan att återgälda existerar, vilket åtföljs av känslan av ilska. Detta leder till att ingruppens medlemmar försöker återgå till ett fungerande utbytesförhållande. När ett hot mot ingruppens moraliska ställning uppstår råder det en känsla av skuld som leder till att medlemmarna av gruppen bekräftar deras egen moral som den rätta. Den sekundära åtföljande känslan är ilska ännu en gång (Cottrell & Neuberg, 2005). Se tabell 1 (se bilaga 1) för en visuell kartläggning av teorierna om kopplingarna mellan upplevt hot mot ingrupp och väckta emotioner.

Vårt syfte är således att replikera Cottrell och Neubergs (2005) studie med en justering för svenska förhållanden vad gäller grupper. Samtidigt valde vi även att samla in data som var tänkt att analyseras med ett lingvistiskt verktyg. I denna uppsats kommer vi inte ta med analyserna från detta verktyg.

Hypoteser

Hypotes 1: Olika grupper väcker olika emotionella reaktioner.

Gentemot en ingrupp kan olika utgrupper väcka olika emotionsprofiler beroende på vilket hot de utgör för ingruppen. Exempelvis kan gruppen uteliggare framkalla andra kvalitativt olika emotioner än gruppen bidragsfuskare gentemot ingruppen studenter.

Hypotes 2: Olika grupper väcker olika upplevda hot.

Olika grupper kan generera olika hotbilder. En grupp kan hota med fysisk skada medan en annan har en hotbild av att sprida sjukdomar.

Metod

Försöksdeltagare

244 svensktalande personer medverkande i studien, 1 föll bort på grund av ofullständig enkät, av dessa var 213 studenter på högskolenivå medan 31 inte var studerande. Även om alla inte var studenter fastställdes det med ett t-test att svaren från de två grupperna inte skiljde sig åt signifikant. Detta ledde till att alla försöksdeltagare med fullständiga svar användes till dataanalysen. Medelvärde för de medverkandes ålder låg på 27.90 med en standardavvikelse på 8.68. Åldern varierade mellan ett längsta värde på 18 år till ett högsta värde på 61 år, av 239 deltagare som svarade på frågan om ålder. 77 % av de svarande var kvinnor och 23 % var män. Deltagarna värvades genom facebook och genom mailutskick till ett antal högskolor i Sverige.

Material

I ett tidigare skede genomfördes en pilotstudie av studenter i socialpsykologi på universitetet i Lund för att finna lämpliga in- och utgrupper som generade olika emotions- och hotprofiler. Grupperna var tänkta att efterlikna hot- och emotionsprofiler från Cottrell och Neubergs (2005) studie. Genom diskussion gallrades grupper successivt bort för att de ansågs alltför känsliga för ”social desirability” eller ansågs inte ge tillräcklig komplexa profiler. Resterande grupper som betraktades som mer lämpliga fungerade sedan som en bas för vår studie och för att testa vår hypotes. De fem grupperna som användes var följande; studenter, uteliggare, gängmedlemmar, överviktiga och bidragsfuskare. Tillsammans med pilotstudien gav tidigare forskning (Cottrell & Neuberg, 2005) oss en bra idé för vilka grupper som borde ge ett resultat. Enkäten fanns i fem olika versioner, en version för varje grupp. Det enda som skilde dem åt var just vilken grupp enkäten berörde.

Enkäten bestod först av en öppen fråga om vad man hade för känslor inför en av de fem möjliga grupperna. Svaren på den öppna fråga var tänkt att analyseras med det lingvistiska verktyget, vilket inte skedde i denna studie på grund av avgränsning. Därefter ställdes frågor gällande 13 olika känslor gentemot gruppen. Enkäten avslutades med 9 frågor angående olika hotbilder gentemot samma grupp. Det fanns fem olika svarsalternativ (*definitivt inte* = -2, *inte* = -1, *neutral* = 0, *lite* = 1, *definitivt* = 2) för att få en bild av hur

försökspersonerna kände inför respektive grupp. De 13 emotionerna var ilska, glädje, trygghet, avsmak, respekt, ledsamhet, skuld, rädsla, stolthet, avundsjuka, sympati, sårad, medömkan. Det var enbart 6 emotioner som var av intresse för denna studie, ilska, avsmak, rädsla, medömkan, avundsjuka och skuld. Resterande 7 emotioner var tänkta att ge deltagarna en större möjlighet till att beskriva sina känslor. De 9 hotbilderna var hot mot arbete, hot mot egendom, hot mot personlig frihet, opålitlighet, hot mot hälsa, hot mot värderingar, hot mot fysisk trygghet, oförmåga att återgälda, ovilja att återgälda. Enkätens frågor byggde på pilotstudien som i sin tur översatt en del av frågorna från Cottrell och Neubergs (2005) studie.

Procedur

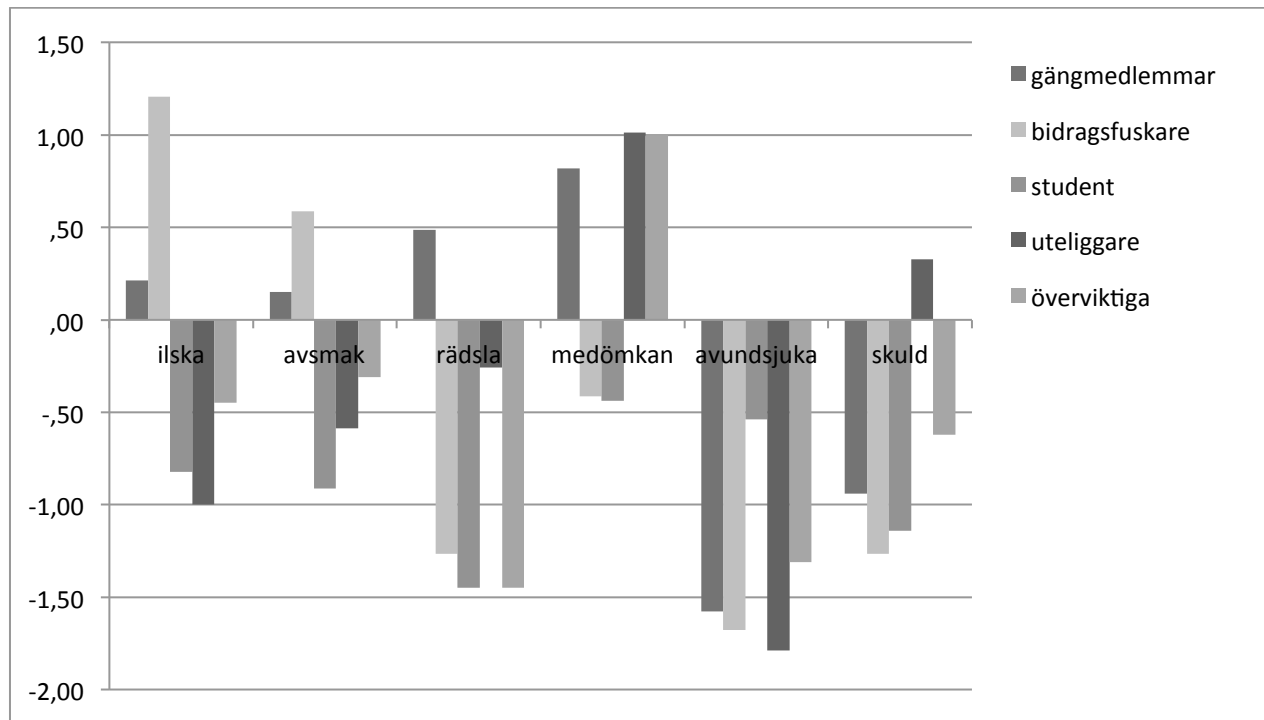
Försöksdeltagarna fick genomföra enkäten på internet när helst det passade de själva. Varje deltagare gjorde enbart en av de fem versionerna. Gruppen studenter var tänkt att fungera som ingrupp för studien samtidigt som de fyra andra grupperna agerade utgrupper. Försöksdeltagarna informerades i början av enkäten att deltagandet var anonymt. På sista sidan av enkäten förklarades undersökningens syfte.

Resultat

I varje svarsgrupp fanns det ett antal deltagare som inte var studerande, i 4 av grupperna var de inte mer än 14 % vilket inte ansågs påverka resultatet. I den femte gruppen översteg de icke studerande med 31 %. Ett t-test för den femte gruppen där alla emotioner och hotbilder jämförts visade inga signifikanta skillnader mellan studenter och icke studenter (högsta t värdet var 1.72 ($p = .09$) medan längsta t värdet var .071 ($p = .94$)).

För att testa hypotes 1 genomfördes det en tvåvägs upprepad ANOVA på medelvärdena hos gruppernas skattning av emotion och fann en signifikant interaktionseffekt mellan grupperna och upplevda emotioner, $F(4, 239) = 11.065, p < .0001$, partial $\eta^2 = .156$. Detta tyder på att grupperna har olika emotionsprofiler. Tabell 2 (se bilaga 2) visar alla medelvärden och standardavvikelser för samtliga grupperns uppskattade emotioner.

För att testa hypotes 2 genomfördes det en tvåvägs upprepad ANOVA på medelvärdena hos gruppernas skattning av hotbilder och fann en signifikant interaktionseffekt mellan grupperna och upplevda hotbilder, $F(4, 236) = 52.77, p < .0001$, partial $\eta^2 = .472$. Resultatet från tvåvägs upprepad ANOVA tyder på att grupperna har olika hotbildsprofiler. I tabell 3 (se bilaga 2) visas alla medelvärden och standardavvikelser för samtliga grupperns upplevda hotbilder.

Emotionella reaktioner

Figur 1. Deltagarnas medelvärden av emotionella reaktioner (på y-axeln) gentemot utgrupperna; gängmedlemmar, bidragsfuskare, utelliggare och överviktiga samt ingruppen studenter. De 6 emotionerna som användes var följande; ilska, avsmak, rädsla, medömkan, avundsjuka och skuld. Figuren stödjer hypotes 1, olika grupper väcker olika emotionsprofiler.

Diskussion

Syftet med den aktuella studien var att se om begreppet fördomar döljer en mer komplex bild av vilka emotioner man upplever gentemot utgrupper. Detta har Cottrell och Neuberg (2005) visat i en studie från Arizona, USA och därmed var vårt syfte att se om det gick att överföra resultaten till Sverige. Vi ville se om ett antal utvalda grupper i Sverige skulle generera olika emotionsprofiler beroende på hotbild. Samtidigt ville vi se om olika grupper kunde generera olika hotbildsprofiler.

Den första hypotesen menade att olika grupper väcker olika emotionsprofiler. Detta kunde vi fastställa med signifikanta skillnader på emotionsprofilerna hos de olika grupperna.

Den andra hypotesen syftade till att testa om olika grupper väcker olika hotbildsprofiler. Även detta kunde också fastslås med signifikanta skillnader på profilerna hos de olika grupperna. Den mycket stora effektstorleken tyder på att grupper har en stark påverkan för vilken hotbild vi upplever. Detta stärker hypotesen om att olika grupper väcker olika hotbilder.

Resultatet för bidragsfuskare skulle enligt sociofunktionella perspektivet kunna liknas vid hot mot gemensamma resurser samt att de fungerar som freeloaders, som utnyttjar mer än bidrar till gruppen. Detta stämmer överens med hypoteserna i tabell 1 (se bilaga 1) där det upplevda hotet från bidragsfuskarna leder till ilska som sedan åtföljs av den sekundära känslan av avsmak. Likaså kan man finna kopplingar till gängmedlemmar som införlivar hot mot fysisk trygghet och personlig frihet. Hot som i sin tur leder till känslor av rädsla, avsmak och ilska, precis som i enlighet med teorierna. Det är intressant att deltagarna känner medömkan för gängmedlemmar, men ingen medömkan gentemot bidragsfuskare trots att de båda grupperna skadar ingruppen. Istället känner de, som sagt, en stark avsmak för bidragsfuskare, vilket går i linje med sociofunktionella perspektivets tankar kring hot, som för gruppen är viktiga att vara uppmärksamma på. Med hot menas bland annat individer som hotar att skada gruppens välfärd, sociala system och struktur. Den främsta kopplingen vi kunde finna hos utgruppen överviktiga var att denna grupp utgjorde hot mot individers hälsa, vilket ledde till känslor av medömkan, som i sin tur kan jämföras med det sociofunktionella perspektivet och dess hot angående sjukdomar och hälsa. Resultatet vi hade förväntat oss för gruppen uteliggare var att det var den gruppen som skulle betraktas som störst mot hälsa och oförmåga att inte kunna bidra till kollektivet, men resultatet tydde inte på det. Orsaken till detta kan bero på att frågan misstolkats av deltagarna för undersökningen eller att synen på uteliggare har förändrats under åren.

Metodkritik

Undersökningar på internet medför en hel del problem. Man har ingen makt över vilka som kommer att svara på enkäten. Bortfallet av deltagare som väljer att inte svara på enkäten kan dölja en varians i känslor gentemot olika grupper. På så vis riskerar man att missa viktiga aspekter av fenomenet. I och med att våra deltagare på det stora hela enbart består av studenter går det inte att generalisera till resten av Sveriges befolkning. Det krävs mer forskning för att se på vilket sätt studenter skiljer sig från resten av befolkningen. Studien vi replikerade utfördes i USA och innehöll andra in- och utgrupper. Vi försökte att finna motsvarande grupper i Sverige som skulle framkalla samma hotbilder och emotioner, men det är svårt att veta om vi gick miste om något i överföringsprocessen. Det kan även finnas problem med den första studiens urval, kanske kunde det ha gjorts ett annorlunda urval. Även vårt egna urval kan ha fört med sig oanade konsekvenser. Frågorna i enkäten kan ha varit otydligt formulerade, vilket kan ha gett missvisande svar. Det kan ha funnits en risk att Likert-skalan var för snäv i sina svarsalternativ.

Framtida forskning

Den öppna frågan i början på enkäten var tänkt att fungera som en variabel att undersöka med ett lingvistiskt verktyg. Förhoppningen var att finna samband med svarsalternativen på Likert- skalan. Fortsatt forskningen med detta lingvistiska verktyg skulle kunna ge en ännu bättre och bredare bild av grupper och fördomar. Genom att ändra på ingruppen och utgrupperna skulle man kunna få en större förståelse för fenomenet. Det skulle även löna sig att genomföra studien i andra delar av världen för att se vilka hot- och emotionsprofiler som skapas. Ett mera rigoröst test vore att be deltagarna att svara på enkäter gällande artificiella grupper samtidigt som man manipulerade hotbilderna och därmed också de upplevda emotionerna. Det skulle även varit intressant att se på hur köns- och ålderskillnader påverkar resultatet.

Studien hade kunnat utformas så att deltagarna fick föreställa sig situationer där de integrerar med utgrupperna och sedan beskriva sina känslor. Resultaten hade då kanske skilt sig från våra resultat. Eventuellt skulle man kunna undersöka vilka emotion som väcks av symboler som är stark förknippade med vissa grupper och sedan jämföra med våra resultat.

Lyckas man kartlägga hur emotioner och hotbilder hänger samman med in- och utgrupper kan det göra mycket för hur man praktiskt kan hantera konflikter mellan grupper världen över.

Referenser

Alexander, R. D. (1974). The evolution of social behavior. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 325–384.

Aronson, E. (2008). *The social animal* (10:e uppl.). New York: Worth.

Brewer, M. B. (2001). Ingroup identification and intergroup conflict: When does ingroup love become outgroup hate? I R. Ashmore, L. Jussim, & D. Wilder (Eds.), *Social identity, intergroup conflict, and conflict reduction* (ss. 17–41). New York: Oxford University Press.

Brewer, M. B., & Caporael, L. R. (1990). Selfish genes vs. selfish people: Sociobiology as origin myth. *Motivation and Emotion*, 14, 237–242.

Campbell, D. T. (1982). Legal and primary-group social controls. *Journal of Social and Biological Structures*, 5, 431–438.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Cottrell, C. A., & Neuberg, S. L. (2005). Different emotional reactions to different groups: A socio-functional threat-based approach to prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 770–789.

Cottrell, C. A., Neuberg, S. L., & Li, N. P. (2007). What do people desire in others? A sociofunctional perspective on the importance of different valued characteristics. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 208–231.

Ekman, P., & Davidson, R. J. (1994). *The nature of emotion: Fundamental questions*. New York: Oxford University Press.

Ekman, P. (1999). Basic emotions. I T. Dalgleish & M. Power (Eds.), *The handbook of cognition and emotion* (ss. 45–60). Sussex, England: Wiley.

Lewis, M. (1993). Self-conscious emotions: Embarrassment, pride, shame, and guilt. I M. Lewis & J. M. Haviland (Eds.), *Handbook of emotions* (ss. 563–573). New York: Guilford Press.

Nesse, R. M. (1990). Evolutionary explanations of emotions. *Human Nature, 1*, 261–289.

Rozin, P., Haidt, J., & McCauley, C. R. (1993). Disgust. I M. Lewis & J. M. Haviland (Eds.), *Handbook of emotions* (ss. 575–594). New York: Guilford Press.

Trivers, R. L. (1971). The evolution of reciprocal altruism. *Quarterly Review of Biology, 46*, 35–37.

Öhman, A. (1993). Fear and anxiety as emotional phenomena: Clinical phenomenology, evolutionary perspectives, and information processing mechanisms. I M. Lewis & J. M. Haviland (Eds.), *Handbook of emotions* (ss. 511–536). New York: Guilford Press.

Bilaga 1

Tabell 1

Hypotetiska teoretiska kopplingar mellan upplevt hot mot ingrupp och väckta emotioner, både primära och sekundära

Primär emotionell reaktion	Framkallade upplevda hotbilder	Åtföljande motivationer	Sekundära emotionella reaktioner
Ilska	Hinder för ingrupp: Hot mot gruppens ekonomi Hot mot gruppens egendom Hot mot personlig frihet och rättigheter Hot mot ovilja till återgäldning Hot mot samarbete Hot mot pålitlighet	Bortförande av hinder: Återta kontroll över ekonomin Återta egendom Försvara friheten och rättigheterna Återkalla objekt eller insats som ej blivit bortbytt korrekt Återställ effektivt samarbete Minimera skadan som skett	Avundsjuka, rädsla Rädsla Avsmak Avsmak Rädsla Rädsla
Avsmak	Kontaminering för ingrupp: Hot mot gruppens hälsa via smitta Hot mot gruppens värderingar	Minimera kontaminering: Förhindra skadliga sjukdomar Upprätthåll och fastställ värdegrund	Rädsla, medömkan, ilska Ilska, rädsla
Rädsla	Hot mot gruppens fysiska trygghet	Försvara sig själv och andra högt värderade	Ilska
Medömkan	Hot mot oförmåga till återgäldning	Återgå till ett fungerade utbytesförhållande	Ilska
Skuld	Hot mot ingruppens upplevda moral	Fastställ gruppens moraliska ställning	Ilska

Sekundära emotioner väcks när ett upplevt hot framkallas som innebär förekomsten av ännu ett hot. Tabellen är tagen ifrån *From Prejudice to Intergroup Relations: Differentiated Reactions to Social Groups* (s. 272), av D. M. Mackie & E. R. Smith (Eds.), 2002. New York: Psychology Press. så som den visas i Cottrell & Neuberg (2005).

Bilaga 2

Tabell 2

Medelvärden och standardavvikelser av emotionella reaktioner

Grupper	Ilska		Avsmak		Rädsla		Medömkan		Avundsjuka		Skuld	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Gångmedlemmar (N=33)	0.21	0.99	0.15	1.00	0.48	1.00	0.82	1.01	-1.58	0.83	-0.94	0.97
Bidragfuskare (N=34)	1.21	0.88	0.59	1.10	-1.26	0.83	-0.41	1.21	-1.68	0.77	-1.26	0.79
Studenter (N=75)	-0.82	1.18	-0.91	1.13	-1.45	0.94	-0.44	1.28	-0.54	1.17	-1.14	1.09
Uteliggare (N=69)	-1.00	1.20	-0.59	1.29	-0.26	1.36	1.01	0.96	-1.79	0.64	0.33	1.31
Överviktiga (N=28)	-0.45	1.27	-0.31	1.37	-1.45	0.87	1.00	0.85	-1.31	0.85	-0.62	1.18

Bilaga 3

Tabell 3

Medelvärden och standardavvikelser för upplevda hot

Grupper	Arbete		Egendom		Frihet		Opålitlighet		Hälsa		Värderingar		Fysisk Trygghet		Återgälda (oförnäga)		Snyltare	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Gängmedlemmar (N=33)	0.12	0.99	1.09	0.77	1.06	1.00	0.67	0.99	-0.03	0.95	1.03	1.02	1.03	0.85	-0.27	1.33	0.06	1.12
Bidragfuskare (N=34)	0.62	1.13	-0.03	1.03	1.06	0.89	0.47	1.13	-0.21	1.10	1.00	1.13	-0.41	1.21	-0.50	1.02	1.09	1.08
Studenter (N=75)	-1.06	0.97	-1.26	0.92	-1.19	1.05	-1.12	0.97	-0.85	1.17	-1.09	1.02	-1.55	0.75	-1.38	0.92	-0.67	1.21
Uteliggare (N=69)	-1.21	0.93	-0.50	1.21	-1.30	0.87	-0.51	1.14	-0.20	1.26	-0.49	1.10	-0.66	1.19	-0.80	1.22	-0.99	1.10
Överviktiga (N=28)	-0.79	1.15	-1.52	0.63	-1.41	1.02	-1.52	0.99	0.79	1.29	-0.76	1.22	-1.03	1.18	-0.69	1.29	-1.21	0.98